



A munkaerőköltség alakulása, 2009–2011

Tartalom

Bevezető	2
A munkaerőköltség értelmezése	2
Havi munkaerőköltség	2
A munkaerőköltség változása	4
A munkaerőköltség 2011-re vonatkozó becslése	6

Táblázatok

Módszertan

Elérhetőségek

Bevezető

Magyarországon a rendszerváltás után, a piacgazdaság kialakulásával, az élesedő gazdasági verseny körülményei között került az érdeklődés középpontjába a munkaerőnek mint termelési tényezőnek az ára. Fontossá vált a nemzetközi versenyképesség mérése, ezzel együtt az is, hogy megfelelő, nemzetközi szinten is összehasonlítható információ álljon rendelkezésre az összes lényeges termelési tényezőnek – így a munkaerőnek is – az áráról. A magyar munkaerőköltségek uniós szinthez történő közelítése érdeke a hazai munkavállalóknak és a munkáltatóknak egyaránt, hiszen a személyek szabad áramlása újszerű versenyhelyzetet teremt. Nemcsak a menedzsment számára fontos a munkaerővel kapcsolatos ráfordítások térbeli és időbeni alakulásának vizsgálata, hanem a nemzetközi szinten harmonizált munkaerő-piaci információbázisnak is része, és ily módon fontos szerepe van a nemzeti foglalkoztatási akcióprogramok kialakításában.

A munkaerő költségével kapcsolatos információk a munkáltatókon kívül az érdekegyeztetés másik két szereplőjének (kormányzat, munkavállalók) munkaerő-piaci viselkedését is befolyásolják. A kormányzati oldal kompetenciája az élők munkaterheinek alakítására terjed ki: a munkáltatók számára kötelezően előírt járulékok mértékének meghatározása, a vállalkozók által nyújtandó, rendeletek által előírt juttatások körének, feltételeinek, illetve minimális mértékének meghatározása. A harmadik oldal, a munkavállalói, nemcsak egyéni munkaerő-piaci döntéseivel van jelen, hanem érdekvédelmi testületein keresztül állandó szereplője az országos, ágazati vagy helyi érdekegyeztető fórumoknak. Az érdek-képviseleti szervezeteknek is elemi igénye a munkajövedelmeken túlmenően a munkaerővel kapcsolatban felmerülő „szociális” költségek nyomán követése. Az érdekegyeztető tárgyalásokon – legalábbis a tényleges megállapodások szintjén – egyelőre a kereseteknek van kitüntetett szerepe (minimálbér, a keresetek nettó értékének megőrzése). Miután azonban a munkajövedelem közel 8%-át a kereseten felüli, ún. egyéb munkajövedelem teszi ki, időről időre jelentkező igény, hogy a kereseten kívüli, de a munkavállaló szempontjából jelentősebbnek tekinthető juttatások is képezzék részét a bérmegállapodásoknak.

A munkaerőköltség-felvétel 1992-ben került bevezetésre. Az adatgyűjtés éves gyakoriságú, ezen belül négyévente kerül sor az EU-tagállamok részére kötelezőként előírt, a köztes évekénél nagyobb adatszolgáltatói kört átfogó felvételre. A „standard” adatgyűjtés a közép- és nagyvállalkozásokon (legalább 50 főt foglalkoztatók) kívül a költségvetési és a kijelölt nonprofit szervezetekre terjed ki. Ez biztosítja az alapinformációkat a csak négyévente felmért teljesebb szervezeti kör évenkénti továbbvezetett munkaerőköltségéhez, illetve a rövid távú előrejelzési célt szolgáló negyedéves munkaerőköltség-indexhez. A munkaerőköltség-felvétel mutatóköre a vonatkozó uniós rendeleteknek¹ megfelelően harmonizált, az Eurostat által előírt adatszolgáltatási kötelezettségeinket teljes mértékben ki tudja elégíteni.

A munkaerőköltség² értelmezése

Havi munkaerőköltség

2010-ben a havi átlagos munkaerőköltség az 50 és több főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a kijelölt nonprofit szervezeteknél 311 ezer forint volt; ezen belül a közszférára jellemző költségszint 278 ezer, a vállalkozói köré 340 ezer forintnak felelt meg. Kiugróan magas volt az élők munkaköltsége a pénzügyi és biztosítási tevékenység, az információ és kommunikáció nemzetgazdasági ágakban, illetve a kőszgyártás, kőolaj-

¹ Directives aiming at the harmonization of labour cost surveys in the European Union: Council Regulation No 530/1999 and Commission Regulation No 1737/2005.

² A munkaerőköltség részletes tartalma a módszertanban található.

feldolgozás ágazatban, melyeknél a munkaerőköltség mintegy 74%-át kitevő munkajövedelem az átlagosnak kétszeresét is meghaladta.

Ezzel szemben az élőmunka költsége a nemzetgazdasági átlag közel kétharmada volt a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás és a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágban, valamint fele a textil- és ruházat, bőr és bőrtermék gyártása ágazat szervezeteinél.

Alacsony munkaerőköltség jellemezte még az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység, illetve humán-egészségügyi, szociális ellátás nemzetgazdasági ág szervezeteit is, – utóbbinak egyik oka az, hogy 2010-ben a közmunkások minimálbére e gazdasági ágban került elszámolásra.

1. tábla

A legmagasabb és legalacsonyabb munkaerőköltség jellemezte nemzetgazdasági ágak, 2010

Jele	Nemzetgazdasági ág	Munkaerőköltség Ft/fő/hó	Sorrend
K	Pénzügyi és biztosítási tevékenység	651 228	1
J	Információ és kommunikáció	620 424	2
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	578 737	3
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	202 508	17
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	198 159	18
Q	Humán-egészségügyi, szociális ellátás	190 373	19

A munkaerőköltségből a munkajövedelmek 74%-ot tettek ki, a szociális költségek részaránya 23% volt, a képzési és egyéb költségelemeknek a foglalkoztatással kapcsolatos költségei nem érték el a 3%-ot. A szociális költségek nagyságát gyakorlatilag a munkajövedelem határozza meg, hiszen döntő része munkajövedelem-elemekhez kapcsolódó kötelező járulék. A munkáltató által önként vállalt szociális juttatások részaránya Magyarországon egyelőre igen csekély.

A munkajövedelem legnagyobb hányadát (átlagosan 68%-át) kitevő alapbérhez járuló bérpótlékok mellett a törvényi előírás, vagy az elvégzett feladatok mennyisége, minősége alapján fizetett jutalmak, prémiumok mértéke is eltérő az egyes gazdasági ágakban. A rendszeres kereseten felüli juttatások aránya a pénzügyi szervezeteknél a legmagasabb (2010-ben a teljes munkajövedelem 19,1%-a volt), és az egyébként is alacsony bérszínvonalú mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ág vállalkozásainál a legalacsonyabb, 4,5%.

Az 50 és több fős vállalkozások, a kijelölt nonprofit intézmények, a költségvetési és társadalombiztosítási szervezetek esetében a munkajövedelemből a béren kívüli juttatások részaránya átlagosan 7,8%; ezen belül a vállalkozások és költségvetésből gazdálkodó intézmények között mindössze 0,2 százalékpont eltérés volt, az előbbieket előnyére.

Mint ahogy a keresetek nagysága tekintetében a nemzetgazdaság különböző területei között jelentős különbségek vannak, az egyéb munkajövedelem esetében sincs ez másképp. Bár a munkából származó jövedelem nagyságát a béren kívüli juttatások kevésbé befolyásolják, hiszen a munkajövedelmen belüli részarányuk 4,5 és 15,1% között változik.

A textil- és ruházat, bőr és bőrtermék gyártása területen dolgozók keresetét 7500 Ft egyéb munkajövedelem egészíti ki átlagosan havonta, míg a kőolaj-feldolgozás, kocsigyártásban, illetve a gyógyszergyártás ághoz tartozó munkáltatók ennek 8,7–12,9-szeresét nyújtják ilyen címen munkavállalóiknak.

Kiemelkedő az egyéb munkajövedelem nagysága az építőiparban, amit a külföldi telephelyeken dolgozók relatíve nagy aránya magyaráz. A juttatási formák közül a munkáltatók az étkezési költségtérítést preferálják, – ez teszi ki az összes egyéb munkajövedelem 36%-át. Az egyéb természetbeni munkajövedelmek aránya 22%, míg a munkába járás költségeinek

térítése a harmadik legnépszerűbb juttatási forma, 12%-os aránnyal. A közsféra túlsúlya jellemezte nemzetgazdasági ágakban a törvényi előírások alapján fizetett jubileumi jutalom az egyéb munkajövedelem közel 18%-át tette ki, a vállalkozásoknál ez az arány 2% alatti érték volt. Ezt a Munka Törvénykönyvében szereplő alacsonyabb mérték, illetve az magyarázza, hogy az ún. „törzsgárda” a vállalkozási körben bekövetkezett és a foglalkoztatás jellemzőit jelentősen befolyásoló változások miatt összezsugorodott.

2010-ben a szociális juttatások több mint 90%-át a valamely alapba kötelezően fizetett járulékok, hozzájárulások tették ki, a munkáltató által önként vállalt hányad 2,9% volt. Az állásvesztéshez kapcsolódó végkielégítés szociális költségeken belüli aránya átlagosan 2,3% volt, de az információ és kommunikáció nemzetgazdasági ágban, valamint a gép, gépi berendezés gyártása ágazatban ennél lényegesen magasabb arányt, 7,9 és 8,1% képviselt.

A munkaerőköltségen belül az egyéb munkaerőköltségek 2010. évi, átlagosan 2,8% körüli részaránya mögött a versenyszféra és a közsféra eltérő költségösszetétele húzódott meg. Míg az előbbiben jelentős volt a szakképzési költségek fajlagos havi összege (4578 Ft/fő/hó), addig utóbbiban csak 189 Ft.

A foglalkoztatás elősegítésére nyújtott támogatások (pl. START-kártya, tartós munkanélküliek foglalkoztatásának támogatása stb.) – melyek csökkentik a munkáltatók bér- és bérjárulék költségeit – átlagosan 502 Ft/fő-nek feleltek meg. Az egy főre jutó támogatás nagysága a feldolgozás, papírtermék-gyártás, nyomdai tevékenység területén volt a legmagasabb, havonta és munkavállalónként közel 11 ezer Ft. A szintén az egyéb munkaerőköltségek körébe tartozó „munkaerő-toborzásra” havi 364 Ft/fő összeget költöttek a vállalkozások, a költségvetési szférában ilyen jellegű költség nem merült fel.

A munkaerőköltség változása

A havi átlagos munkaerőköltség a közép- és nagyvállalkozások (legalább 50 főt foglalkoztatók), a költségvetés és társadalombiztosítás, valamint a kijelölt nonprofit szervezetek körében 2010-ben átlagosan 310 783 Ft volt, 2%-kal kevesebb, mint a 2009. évre jellemző érték. Ezen belül a bruttó munkajövedelem 1,7%-kal nőtt, csökkent viszont a szociális költség, 12%-kal, az egyéb munkaerőköltség pedig 5,4%-kal. Az egy főre jutó havi munkaerőköltség a vállalkozásoknál enyhén nőtt, a közsférában viszont 6%-kal lett olcsóbb a munkaerő, elsősorban a 13. havi fizetés megszüntetése miatt.

2. tábla

A munkaerőköltség összetétele, 2009–2010

Megnevezés	A munkaerőköltség összege és megoszlása			
	2009		2010	
	Forint	%	Forint	%
Munkajövedelem	226 556	71,4	230 351	74,1
Szociális költségek	81 602	25,7	71 807	23,1
Képzés és egyéb költségelemek	9 119	2,9	8 625	2,8
Munkaerőköltség összesen	317 277	100,0	310 783	100,0

A munkaerőköltség összetétele 2010-ben valamelyest változott, a munkajövedelem aránya némileg nőtt, míg a szociális és az egyéb költségek részaránya enyhén (2,6, illetve 0,1 százalékponttal) csökkent.

A munkaerőköltség változása, 2010/2009

Nemzetgazdasági ág megnevezése	A munkaerőköltség változása		
	folyó áron	termelőiár- indexszel korigálva	fogyasztóiár-indexszel korigálva
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	3,2	-11,7	-1,6
Bányászat, kőfejtés	-8,6	-12,6	-12,9
Feldolgozóipar	1,6	-2,8	-3,1
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	2,4	-2,0	-2,4
Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	1,5	-2,9	-3,2
Építőipar	-3,6	-4,7	-8,1
Kereskedelem, gépjárműjavítás	6,3	x	1,3
Szállítás, raktározás	0,3	x	-4,4
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	-6,8	x	-11,2
Információ és kommunikáció	-5,0	x	-9,4
Pénzügyi és biztosítási tevékenység	0,2	x	-4,5
Ingatlanügyletek	2,2	x	-2,6
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	4,1	x	-0,8
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	-8,8	x	-13,1
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	2,5	x	-2,3
Oktatás	-2,6	x	-7,1
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	-16,8	x	-20,7
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	-1,4	x	-6,0
Egyéb szolgáltatás	-12,5	x	-16,6
Nemzetgazdaság összesen	-2,0	x	-6,6
Ebből			
Versenyszféra	0,9	x	-3,8
Költségvetés	-6,0	x	-10,4

A versenyszférában a foglalkoztatás reálköltsége 2009-hez viszonyítva a fogyasztói árak 4,9%-os emelkedése mellett 3,8%-kal esett vissza, míg a költségvetési szférában a munkaerő-felhasználásra fordított kiadások reálértéke a nemzetgazdaság egészét jellemző csökkenésnek mintegy másfélszerese volt. Az ipari termelői árak emelkedése 2010-ben általában meghaladta az élőmunka költségeinek emelkedését, illetve az építőiparban és bányászatban a csökkenést. A mezőgazdasági egyéb termelési tényezők árai is nagyobb emelkedést mutatattak, mint a munkaerő árát.

A teljesített munkaórák száma összességében 2,6%-kal lett magasabb 2010-ben az előző évhez viszonyítva. E mögött a versenyszféra teljesített munkaóráinak 0,7%-os, valamint a közszférában bekövetkezett 4,3%-os növekedés állt. Az egy teljesített munkaórára jutó munkaerőköltség így 4,2%-kal csökkent a nemzetgazdaságban.

A munkaerőköltség 2011-re vonatkozó becslése³

A munkaerőköltség-adatok továbbvezetéséhez az alapinformációkat a 2011. évi havi integrált gazdaságstatisztikai felvételből származó munkajövedelem-indexek, a 2010. évi munkaerőköltség-felvétel tényszámai, a kisserősszervezetekre vonatkozóan a 2008. évi „nagyfelvétel” arányszámai, illetve a kötelező járulékra vonatkozó jogszabályok jelentették. A becslés vonatkozási köre a költségvetési szféra, a legalább 5 fős vállalkozások, illetve a kijelölt nonprofit szervezetek voltak. A 2011. évi becsült munkaerőköltség egy fő teljes munkaidősre számítva havi átlagban 297 ezer Ft-nak felelt meg, ami azonos vonatkozási körre vetítve közel 6%-os növekedést jelentett a 2010. évihez viszonyítva.

4. tábla

Munkaerőköltség összege, megoszlása és változása, 2011*

Megnevezés	Nemzetgazdaság			Ezen belül:					
				versenyszféra			költségvetés		
	Ft/fő/hó	meg- oszlás, %	2010* = 100%	Ft/fő/hó	meg- oszlás, %	2010* = 100%	Ft/fő/hó	meg- oszlás, %	2010* = 100%
Munkajövedelem	220 751	74,2	105,9	225 167	73,9	106,7	213 964	74,7	103,3
Szociális költség	68 210	22,9	105,8	71 178	23,4	106,7	62 336	21,8	102,1
Egyéb költség	8 511	2,9	101,5	8 387	2,8	100,5	10 018	3,5	103,4
Munkaerőköltség	297 473	100,0	105,8	304 733	100,0	106,5	286 318	100,0	103,0

* Továbbvezetett munkaerőköltség.

Elérhetőségek:

További információ: Molnár Dávid
Telefon: (+36-1/345-6677) david.molnar@ksh.hu

[Információs szolgálat](#), telefon: (+36-1/345-6789)

³ E fejezet vonatkozási köre a legalább 5 fős vállalkozások, a kijelölt nonprofit szervezetek és a költségvetési szféra teljes körűen.